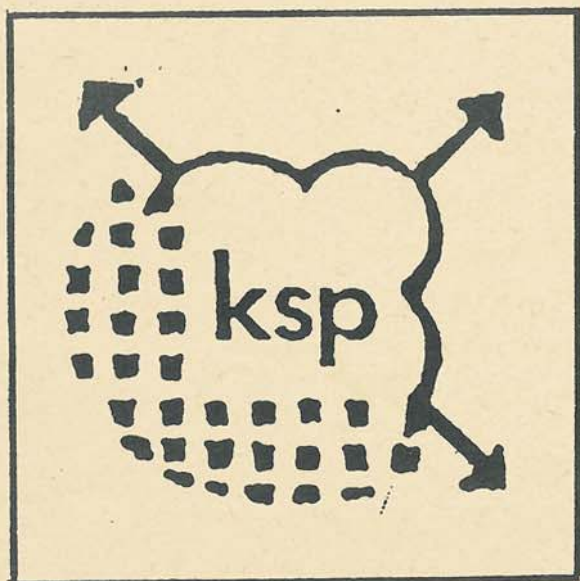
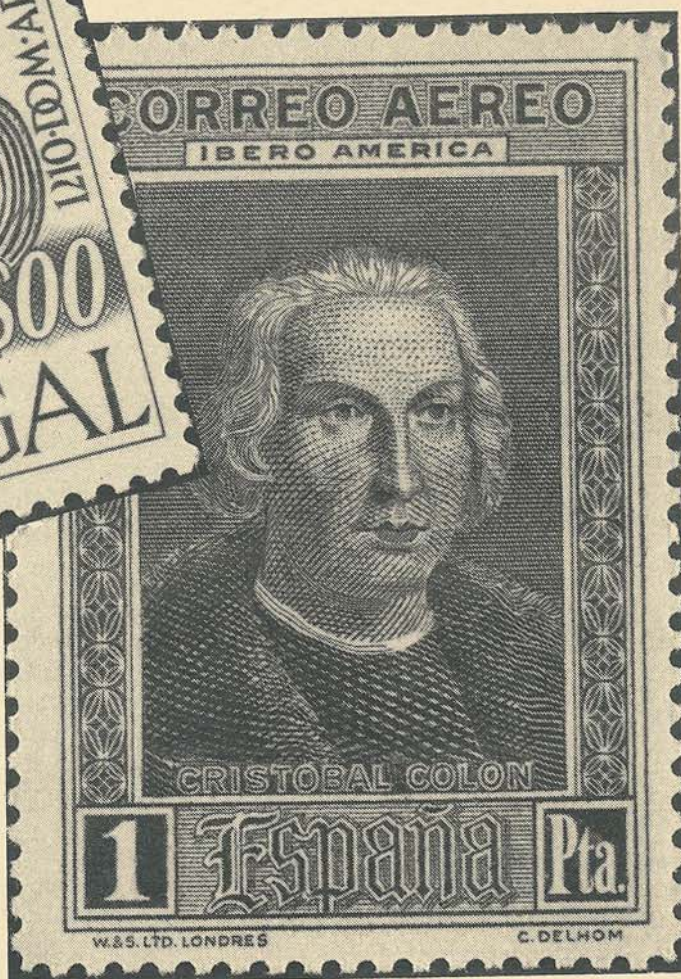

IBERIA

kontaktgroep

spanje ~ portugal

Van het Secretariaat.

De volgende nieuwe leden zijn van harte welkom:

J. Robertus, Portugal (081),

G.R. Tjepkema, Spanje en Portugal (069).

***

Bijeenkomst

Op zaterdag **16 april 1994** zal - zoals op 22 januari 1994 met de aanwezige leden besloten - de **ledenvergadering** plaatsvinden in het Doopsgezind Remonstrants Centrum, Stadsring 137 te Amersfoort. Telefoon zaal: 033 - 619.318.

De zaal is vanaf 10.00 uur beschikbaar.

Aanvang van de ledenvergadering: 11.00 uur.

De agenda ziet er als volgt uit:

1. Opening
2. Ingekomen stukken
3. Bestuursmededelingen, Periodiek aftredend zijn onze secretaris, de heer F. van Beekum, en onze penningmeester, de heer D. Glaudemans. Beide heren stellen zich herkiesbaar. Tevens stelt de heer W.K. Hoogeveen zich verkiesbaar ter uitbreiding van het bestuur, zijnde ledenadministrateur. De huidige bestuursleden willen het bestuur verder uitbreiden met een bestuurslid die Promotie en publiciteit onder zijn/haar hoede wil nemen. Als u zich voor één van deze functies verkiesbaar wilt stellen, stuur dan een berichtje aan het secretariaat of bel 085-34.27.28 (na 19.00 uur).
4. Vaststelling contributie 1994/95
5. Rondvraag. Koffie en belegde broodjes zijn aldaar - tegen betaling - aanwezig.

De zaal in Amersfoort is te bereiken: - per auto: de zaal ligt aan de Stadsring. De parkeervakken voor de deur kunnen en mogen op zaterdag door de leden gebruikt worden. Ook in de achtergelegen straatjes is volop parkeergelegenheid; - per openbaar vervoer: vanuit station Amersfoort is de zaal te berei-

ken met lijn 5 (10 over een heel- en 10 over een half uur) en met lijn 6 (5 voor een heel- en 5 voor een half uur). Mocht u zelf niet over vervoersmogelijkheden beschikken, belt u dan eens een lid bij u in de buurt. Wellicht kunt u dan samen naar deze ledenvergadering komen.

Ook tijdens deze ledenvergadering vindt de gebruikelijke veiling plaats (zie bijgevoegde kavellijst).

Schriftelijk bieden: de leden die niet in de gelegenheid zijn de ledenvergadering bij te wonen, hebben de mogelijkheid om schriftelijk te bieden. De biedbriefjes dienen uiterlijk een dag voor de veiling (ledenvergadering) aanwezig te zijn bij de veilingadministratie.

De nieuwe Núcleo-Afinsa catalogus 1994.

'Stabilisatie' is het meest geschikte woord als ik de nieuwe uitgave van 'Selos Postais de Portugal - 10e editie - 1994' vergelijk met de vorige catalogus. Het is heel belangrijk om te stellen dat de portugese escudo in dat tussenliggende jaar met zo'n tien procent in waarde is gedaald. En diezelfde tien procent is ook in grote lijnen de waardevermeerdering in deze nieuwe catalogus. Met een paar uitzonderingen (nummer 5 - postfris : + 33 %; de zogenaamde 'dubbele drukzegels' : + 20 %; de tanding 14 in de serie 36 - 47 : + 20 %, net als de 'costelladozegels' geeft de catalogus een waardevermindering van 10 procent aan. Dus eigenlijk, als je de 'devaluatie' bekijkt, een precies gelijk blijven van de prijs.

De eerste 'cadernetas' (postzegelboekjes van 1905) laten een stijging van 50 % zien.

Een andere uitschieter is de 20 Reis bruin in de 1910 Don Manuel-serie.

Heel opmerkelijk zijn alle 'Ceres'-zegels gelijk in prijs gebleven; dus eigenlijk in waarde verminderd.

Zegels zonder plakker, die altijd zo vreselijk schaars zijn, kennen een fikse waardeverhoging. Diezelfde stijging geldt voor vele misdrukken en afwijkingen. Maar als je de catalogusprijzen voor

deze categorie vergelijkt met de prijzen op de veilingen in Portugal, is die waardering nog steeds veel te laag. De moderne zegels, zo vanaf 1965, hebben vaak iets van hun prijs moeten inleveren. De eerste blokken van Portugal zijn zo een 20 % meer waard.

Stijgingen zijn ook aanwezig bij de zegels van de zogenaamde 'Sociedade de Geografia'.

Wat voor Portugal geldt, is ook waar voor de andere gebieden inde catalogus : De Azoren, Madeira en zelfs voor Macau.

De catalogus is opnieuw uitstekend verzorgd. Jammer genoeg wel met een paar drukfouten. Het aantal bladzijden is met zestien toegenomen, maar door een andere papiersoort te gebruiken, is het wel een iets dikker boek geworden, maar nog steeds handzaam.

J.Chr. Vanderstadt.

De Nieuwe catalogus van de Portugese Koloniën.

In de nieuwe editie van 'Selos Postais das Ex-Colónias Portuguesas - 1994' treffen wij een aantal geweldig grote verbeteringen aan. In de eerste plaats zijn alle afbeeldingen in kleur. Verder zijn alle afbeeldingen afgedrukt en niet zo maar een kleine selectie. Het geheel is ook veel overzichtelijker dan de vorige uitgave, wat ook duidelijk tot uitdrukking komt in het veel groter aantal bladzijden (van 243 naar 297 pagina's). Al met al een mooie catalogus.

Sinds de laatste editie in 1991 is er nogal wat met de portugese escudo gebeurd. De Waardevermindering van de portugese munt kunnen wij op zo'n 25 % stellen. Dat gegeven moet natuurlijk ook 'ingebouwd' worden, als wij de prijzen van de nieuwe catalogus bekijken. Het betekent dat de prijzen over het algemeen gelijk zijn gebleven. Ook hier geldt, net als bij de catalogus van 'Portugal en gebieden' het trefwoord 'Stabilisatie'. Over het algemeen zijn echte dure zegels flink duurder geworden.

Hetzelfde kan gezegd worden van sommige misdrukken.

Per kolonie kan ik de volgende opmerkingen maken :

Afrika : + 20 %;

Angola : klassiek + 50 % (met 'uitschieters' tot + 250 %), tussen periode + 20 %, na 1953 + 10 %, de herdrukken van Angola + 60 %;

Congo : klassiek + 30 %, daarna + 20 %;

Cabo Verder : klassiek + 30 %, daarna + 20 %;

Guiné : + 20 %;

India : + 20 - 25 %;

Moçambique : klassiek + 25 % ('Jornâes' van 1893 zelfs 70 %), daarna + 20 % (de beroemde Vissen- en Vlinderseries zijn gelijk gebleven en dus - in werkelijkheid - achteruit gegaan);

Inhambane : klassiek + 60 % (Antoniusserie van 1895 zelfs + 90 %), daarna + 20 %;

Lourenco Marques : gemiddeld + 20 % (met flink wat 'uitschieters', bijvoorbeeld Antoniusserie 1895 + 90 %, opdruk op belastingzegels 1899 + 65 %, herdrukken + 100 %);

Moçambique Gezelschap : gemiddeld + 20 % (met enkele 'uitschieters');

Nyassa gezelschap : gemiddeld + 20 %, misdrukken + 50 %;

Quelimane : + 20 %;

Quionga : + 20 %, Tete : + 20 %;

Zambezia : gemiddeld + 20 %, duurdere zegels + 50 %,

São Tomé : klassiek + 40 %, daarna + 20 %, opdrukken 1889 - 1892 + 60 %, misdrukken porto + 100 %;

Timor gemiddeld + 15 %.

J. Chr. Vanderstadt.

De oplossing van een mysterie.

Voor de Portugal-verzamelaar zijn de vele verschillende papier-soorten uiterst belangrijk. Voor sommige specialisten is dit een 'hoogtepunt', maar menig ander wordt bijna tot razernij gebracht. 'Papel porcelana' is de portugese uitdrukking voor het

franse 'papier couché' en het engelse 'chalky paper'. In het nederlands noem ik het altijd maar porceleinpapier', maar misschien zou 'krijtpapier' (naar het engels) toch een betere uitdrukking zijn.

Het papier verschilt heel duidelijk van de andere gebruikte papiersoorten door een kalkachtige glans over de afbeelding. Tot zover is alles vrij duidelijk, totdat ik de specialistencatalogus van de 'Núcleo' ging gebruiken (overigens 'de enige echte' voor de Portugal specialist).

Bij de eerste Cereszegels (van 1912) werd er een verdere uitsplitsing van de 'porcelanazegels' gemaakt : 'porcelana Médio' en 'porcelana Ordinário'. Wat moest ik mij hierbij voorstellen? Omdat er - gelukkig - een paar zegels zijn, die alleen maar in 'ordinário'-variant waren verschenen, heb ik die uitgebreid bestudeerd en natuurlijk vergeleken met de 'médio'-zegels. Maar ik kon geen enkel (zichtbaar) verschil ontdekken. Misschien niet zo erg belangrijk, maar wel een onbevredigend gevoel.

In 1992 verscheen 'Portugal Ceres - Variedades de cliché' van de schrijvers Miranda da Mota en Armando Mário O. Vieira. De absolute 'Ceres-bijbel', waarin alles staat beschreven, wat er te beschrijven is. Alle misdrukken en afwijkingen zijn prachtig geïllustreerd - per zegel in de Núcleo volgorde - behandeld. Daar vinden wij op bladzijde 28 de oplossing van dit mysterie : 'Porcelana Médio' is eigenlijk het normale - gangbare - porceleinpapier en het 'Porcelane Ordinário' is een afwijking. Hoe kan je die twee varianten nu uit elkaar halen?

Het heeft alles te maken met de vezelstructuur van het papier, maar dat is - althans met het menselijke oog - niet te onderscheiden.

Een heel simpele oplossing wordt aangeboden : Leg de betreffende zegel in de warme handpalm. Na korte tijd zal de zegel 'bol' gaan staan. Als de zegel 'kromtrekt' naar respectievelijk de *boven- en de onderkant*, dan is de vezelstructuur 'horizontaal' en hebt u te maken met '*Médio*'. Als de zegel 'kromtrekt' naar de *beide zijkanten*, dan is de vezelstructuur 'verticaal' en hebt u een '*Porcelana Ordinário*' in de handpalm. Het is heel makkelijk en het werkt perfect. Ik hoop dat daarmee een 'mysterie' voor de Portugal-verzamelaar is opgelost.

J.Chr. Vanderstadt.

De Rariteit 120 Reis Don Luis I 'rechte band'-type (uit Franeker).

In het nummer 27 januari 1994 vertelde ik u over de verwarring in de Don Luis I 'rechte band'-type, Yvert 35-49 of Núcleo 36-47, met name de blauwe 120 Reis, Yv.45/Nu.44. Deze serie heeft een normale 12 1/2 tanding welke in de looptijd (1875) vervangen werd door een 13 1/2 perforatie, met als intermezzo een legale 14 tanding als een soort noodoplossing omdat de 12 1/2 perforatiemachines een grote vertoonden : o.a. te zien bij de zogenaamde 'Farpeados' 12 1/2 tandingen. De enkele zegels met 11 tanding uit deze serie waren clandestiene fabrieksels uit deze 'Farpeados'.

De ongetande zegels van Don Luis I 'rechte band'-type zijn ook in enkele waarden bekend, maar ook deze zijn illegaal.

De grote verwarring ontstond vanuit de 120 Reis, waarvan sommige catalogi de 13 1/2 versie niet kenden; andere gaven een zeer hoge notering.

De 120 Reis blauw bestond alleen in de 12 1/2 versie en er zouden wellicht 13 1/2 tandingen bestaan.

Zo geeft Simoes Ferreira in zijn standaardwerk over de Portugese reliëfzegels dat de 13 1/2 versie tot de grootste variëteiten van Portugal behoort. Hij geeft geen verdere uitleg. Had hij ze ooit gezien of er slechts van gehoord?

Zelfs de Núcleo vermeldt geen 13 1/2 versie. Alle catalogi zijn het er over eens dat de 120 Reis geen 11, 14 of ongetande versie kende.

Na het samenzoeken van deze gegevens kreeg ik in alle verwarring de catalogus van de Franeker schriftelijke veiling toegezonden met als kaveltje een 120 Reis, Yv.45/Nu.44, ongetand, met de vermelding : zeer schaars. Dus zou er uitgesproken te Franeker een ongetande 120 Reis liggen, waarover alle catalogi en wijze mannen het eens waren dat dit zegel zelfs clandestien nooit ongetand was gesignaleerd. Wat een sensatie, welke een 'Fundgrube'. Onmiddellijk nam ik alle maatregelen om mij van deze 'Mauritius'-rariteit te verzekeren. De toegangswegen tot

Franeker vanuit Bennebroek, Beekbergen en Hoogeveen werden geblokkeerd en pikets werden uitgezet. Alle corrumperende middelen werden overwogen om maar tot deze alleen in Franeker bekende rariteit te geraken.

Maar helaas ..... Mijn verzoek om een fotokopie werd namelijk per omgaande ingewilligd. De veilinghouder gaf aan dat het waarschijnlijk om een geknipt exemplaar ging. Ik had hem gevraagd de zegel hierop met een loupe te controleren. En inderdaad waren op de fotokopieën de 'begin'gleufjes van de tanding te onderscheiden. Weg dus rariteit!

Kort na de Franekerveiling zond Frits van Beekum mij een kopie van een Stanley Gibbons veiling van 11 november 1966 met een kavel van de 120 Reis blauw 13 1/2 'very rare'. Hierbij stond de alles onthullende mededeling: 'slechts 10 exemplaren bekend'. Een foto werd bijgevoegd. De inzet in 1966 bedroeg 175 Engelse Ponden, toen meer dan fl. 2.000,--! Daarmee was dus het mysterie opgelost. En hiernaast vindt men dus de afbeelding van de 120 Reis blauw, Yv.45/Nu.44, in de 13 1/2 versie waarmee de Portugese catalogi geen raad weten omdat zeer waarschijnlijk zij de 13 1/2 nooit hebben gezien. Voor u dus een primeur, er bestaan er 10 van. En om nou te zeggen dat het een mooi exemplaar is!

Jan van Gerwen.

***

Portugese vervalsingen :

'Pera de Satanaz'.

In 'Iberia' nummer 27 werd door de heer L. Zandbergen een oproep geplaatst voor het oprichten van een studiegcommissie inzake de Spaanse vervalsingen. De 'Portugese kant' moet

Fig. 1 Een proefdruk van de 25 Reis, beschadigde plaat

inderdaad toegeven dat in verhouding met Spanje zeer weinig portugese zegels zijn vervalst. Dan zie ik de (privé-)herdrukken (van 1928) uiteraard niet als vervalsingen. Maar als je wat verder in je verzamelgebied bent gevorderd, wil je ook de falsificaten gaan verzamelen om een zogenaamde 'referentieverzameling' op te zetten. Daar ben ik nu vier jaar geleden mee begonnen. Zo ook met de zogenaamde 'Pera de Satanaz'-vervalsing(en), de Núcleo-nummers 57 (op Liso-papier) en 64.

De heer Alfredo Alves Mendes alias 'Pera de Satanaz' had een 'deal' afgesloten met een employé van de Casa da Moeda. Deze employé kon bij de proefplaten komen van de 25 en 500 Reis van D. Luis I van de zogenaamde 'voorkant-type', naar een ontwerp van Eugene Mouchon. De employé nam naast de proefplaten ook de originele inkt en het papier mee. Met de

Fig. 2 Naaimachineperforatie

(beschadigde) plaat van de 25 Reis werd eerst proefdrukken genomen (fig. 1). De tanding moest met een naaimachine worden gemaakt. Hieraan herken je de vervalsing het

best (fig. 2). Omdat de vervalsingen met een beschadigde plaat werden gedrukt kan je de vervalsingen ook aan deze beschadigingen herkennen.

Aan het eind van 1886 viel het een paar postbeambten op dat regelmatig afwijkende 25 Reis zegels met onregelmatige tanding op de brieven werden aangetroffen. Een onderzoek werd ingesteld en kort daarna werd 'Pera de Satanaz' gearresteerd. Hij was overigens al een bekende van de Justitie. Tijdens zijn arrestatie heeft men ook de plaat van de 500 Reis aangetroffen, alsmede verschillende proefvellen van de zwarte 500 Reis. Gelukkig werd de omloop van deze valse 500 Reis voorkomen. Toch werd de kleur van de 500 Reis spoedig veranderd in violet.

Frits van Beekum.

Onze Enquete

Onze enquete van januari 1994 is een groot succes geworden. De respons was niet minder dan rond 50% en dat is voor een enquete een bijzonder goed resultaat

De uitkomst heeft ons heel wat duidelijkheid verschaft en daar zijn we blij mee.

Zo is er de mogelijkheid om het werk dat het bestuur voor onze vereniging verricht en dat in feite door slechts drie mensen wordt gedaan, wat te spreiden, aangezien uit de enquete bleek, dat er een aantal leden zijn die op de een of andere manier wel een handje willen helpen. Daar zijn we geweldig blij mee. Soms zullen afstanden wat hinderlijk zijn, maar dat neemt niet weg dat de bereidheid er is en dat we op de een of andere manier zullen proberen hier een zinvol gebruik van te maken. Zij die zich bereid hebben verklaard op de een of andere manier wat werk voor de vereniging te doen, krijgen daar nog bericht over.

De bedoeling van onze vereniging is tweeledig.

1. In samenwerking met onze leden een diepere studie maken van ons verzamelgebied.
2. Elkaar voorzien van informatie en materiaal.

Het eerste wordt reeds door een aantal leden gedaan in de vorm van kleine samenwerkende groepjes, die een gezamenlijk object onder de loep nemen, daarvan studie maken en de resultaten daarvan dan publiceren in ons blad.

Het tweede wordt op verschillende manieren bereikt. Informatie waarvan we denken dat die ook voor andere leden belangrijk kan zijn, wordt in ons blad gepubliceerd.

Daarnaast hebben we onze driemaandelijkse bijeenkomsten, waar men in persoonlijk contact informatie kan uitwisselen, kan ruilen, kopen, verkopen, enz.

Dan is er de veiling die elke keer tijdens zo'n bijeenkomst wordt gehouden, waarbij men zijn verzameling kan aanvullen met nieuwe aanwinsten.

Een tenslotte is er ook de rondzenddienst.

Zoals bij elke filatelist gaat het ook bij onze leden in feite om twee dingen; kennis en materiaal.

Wat de mogelijkheid van kennis publiceren wij zoveel mogelijk interessante zaken in ons blad.

Wat betreft materiaal; zoals boven reeds gezegd kan men op de bijeenkomsten waar vrijwel iedereen wat stockboeken e.d. meebrengt, kopen, ruilen, verkopen.

Dan zijn er de veilingen en de rondzendingen. Wij willen echter nog iets verder gaan.

Het bestuur heeft besloten om (voorlopig tweemaal per jaar) over te gaan tot **extra schriftelijke veilingen** om onze leden in staat te stellen ook via deze weg materiaal te kunnen verkrijgen. Nadere informatie hieronder.

Onze schriftelijke veilingen.

In feite verschillen deze extra schriftelijke veilingen niets van de veilingen die wij steeds tijdens onze bijeenkomsten houden. Wie niet naar onze bijeenkomsten komt en daarom schriftelijk biedt, doet in principe hetzelfde als wat we bij een schriftelijke veilingen gaan doen.

Tijdig voor zo'n schriftelijke veiling krijgen de leden de kavellijsten toegezonden. Daarin zien ze wat er wordt aangeboden en wat de inzetprijs is.

Zijn er kavels waarvoor men belangstelling heeft, dan vult men de biedlijst in. Daarin vermeldt men het **nummer van de kavel en de maximale prijs die men biedt**.

Op de toegezonden kavellijsten is vermeld wanneer de biedlijstjes **uiterlijk** binnen moeten zijn en **waarheen** ze moeten worden gezonden.

Als de biedlijstjes binnen zijn, wordt er in feite geveild en wordt een kavel aan de hoogstbiedende toegewezen, volgens het normale veilingstelsel dat we ook bij de andere veilingen hantieren.

Bij de eerste maal dat we onze leden de lijsten voor de eerste schriftelijke veiling toezenden, voegen we een veilingreglement, zodat men kan lezen hoe een en ander precies toegaat.

We hopen op deze manier onze leden extra mogelijkheden te

bieden om materiaal voor hun verzameling te vergaren.

Natuurlijk kunnen we een dergelijke (hopelijk uitgebreide) schriftelijke veiling alleen maar opzetten, wanneer onze leden bereid zijn materiaal voor die veilingen in te zenden.

De schriftelijke veilingen staan los van de normale veilingen die tijdens de bijeenkomsten worden gehouden.

Onze penningmeester de heer Glaudemans, die voor deze normale driemaandelijke veilingen zo voortreffelijk zorgt, heeft aan de veilingen en het penningmeesterschap al de handen vol. De schriftelijke veilingen waarmee wij willen beginnen, zullen worden verzorgd door de heer Minderaa, Ernst Casimirlaan 23, 3708 CG Zeist, telefoon 03404 - 21458 (na 18 uur) of 030 - 717988 (overdag). Met hem kunt u eventueel overleggen wanneer u materiaal ter schriftelijke veiling wilt aanbieden.

In te zenden materiaal dient voorzien te zijn van Catalogusnummers en cat. waarde, (liefst voor Spanje Edifil en voor Portugal de Nucleo. Anders via de Yvert), alsmede de inzetprijs die u had gedacht.

Van de medewerking van onze leden zal het voor een groot deel afhangen of dit nieuwe idee van schriftelijke veilingen in onze vereniging een succes zal worden.

Voorlopig denken we aan een frekwentie van tweemaal per jaar en wel de eerste keer, als het kan nog voor het ingaan van de vakanties en de tweede maal tussen de derde en de vierde bijeenkomst in 1994. Maar of het lukt? We zullen zien!

Mi.

**Neem de moeite
en kijk in uw doubletten.
Wellicht is er wat bij
voor onze veilingen.
Een ander kijkt er
misschien naar uit!**

Ovidio Dávila

**Estudio del sello
conmemorativo
del Cuarto
Centenario del**

**Descubrimiento
de Puerto Rico
1493-1893**

Boek: "Estudio del sello conmemorativo del cuarto centenario del descubrimiento de Puerto Rico, 1493-1893"

door: Ovidio Davila, Madrid, 1991.

Toen ik het hierboven genoemde boek ter hand nam was ik van plan u een korte indruk van de inhoud te geven, maar naarmate ik meer las vond ik de inhoud dermate interessant dat ik besloten heb om een meer uitvoerige boekbespreking dan gebruikelijk is te presenteren. Ik volg daarbij wel de indeling van het boek.

Het boek is in 1991 in Spanje gepubliceerd, vlak voor de herdenking van het feit dat Columbus 500 jaar eerder Puerto Rico ontdekt heeft. Het boek is een studie inzake de enige herdenkingszegel die door Spanje of haar kolonien in de vorige eeuw (en wel in 1893) is uitgegeven.

Op de zegel is (naar wij mogen aannemen) Columbus te zien

met 6 bemanningsleden, waaronder enkele blijkbaar op de 1e reis gekidnapte en tewerkgestelde indianen. Hij is in een kleine roeiboot ("el barquito) onderweg van het schip de "Santa Maria" naar een op de achtergrond gelegen strand, vlak voordat hij in Mayaguez in het oosten van Puerto Rico op 19-11-1493 aan land gaat tijdens zijn 2e reis naar Amerika. De zegel heeft aan de roeiboot z'n bijnaam te danken.

De schrijver, Davila, is zelf uit Puerto Rico afkomstig en is meermaals onderscheiden voor zijn opmerkelijke publicaties en zijn bijzondere verzameling van Spaans koloniale zegels.

In het boek wordt een reconstructie beschreven die hij gemaakt heeft van de plaat waarmee de vellen van 20 zegels (4 rijen van 5 zegels) gedrukt werden in de drukkerij Boletín Mercantil te San Juan, filiaal Mayaguez. Een en ander onder vermelding van de karakteristieken van iedere positie op de plaat. Daarnaast wordt ingegaan op veel overige bijzonderheden.

In hoofdstuk I wordt de zegel geplaatst tegen de achtergrond van het tijdsbeeld waarin de uitgifte tot stand kwam, waarbij o.m. uitvoerig wordt ingegaan op de politieke situatie op het eiland onder het Spaanse bewind, de gevoelens onder de bevolking m.b.t. de Spaanse overheersing en hun mening over Columbus en de viering van het feit dat het toen 400 jaar geleden was dat hij Puerto Rico heeft ontdekt, waarbij vele foto's en afbeeldingen getoond worden.

In hoofdstuk II wordt gemeld hoe de uitgifte tot stand is gekomen van deze zegel die in de Edifil/Unificado catalogus thans bekend staat als "PR nummer 101" en die uitgegeven is op 18-11-1893 met een nominale waarde van 3 centavos, een donkergroene kleur en een geldigheidsduur van slechts 1 dag.

Het blijkt dat het in feite om een privé initiatief gaat van een aantal filatelisten, waaronder Jose Prats uit Mayaguez en Fernando Zegri uit Ponce, die ook goede banden hadden met enkele vermogende handelslieden en de eigenaar van de drukkerij Boletín Mercantil.

Naar het voorbeeld van een in 1892 uitgegeven Argentijnse zegel werd een herdenkingszegel ontworpen en werden 12 drukproeven in diverse kleuren gemaakt en ter goedkeuring voorgelegd aan het Spaanse Ministerio de Ultramar.

In het Koninklijk Decreet nummer 483 van 18 oktober 1893

werd die toestemming gegeven onder een aantal merkwaardige voorwaarden, namelijk o.a.:

- de zegel mag alleen voor frankering gebruikt worden op zondag 19-11-1893 op postverkeer bestemd voor het eiland Puerto Rico zelf; de verkoop is toegestaan vanaf 18-11-1893,
- de oplage van de zegel mag door de heren Prats en Zegri zelf worden vastgesteld n.a.v. de door hen verwachte behoefte, en
- de plaat, litho's, eventuele onverkochte voorraden, etc. moeten in het bijzijn van een aantal specifieke getuigen worden vernietigd.

Blijkbaar is het drukken van de zegels direct ter hand genomen, want de notariële akte van de vernietiging van de plaat is gedaateerd 3-11-1893, ca. 2 weken na het decreet en ca. 2 weken voor de uitgiftedatum. In deze akte wordt tevens vastgesteld dat de administratie van de drukkerij vermeldt dat er 20.000 zegels gedrukt zouden zijn (1000 vellen van 20 stuks) .....

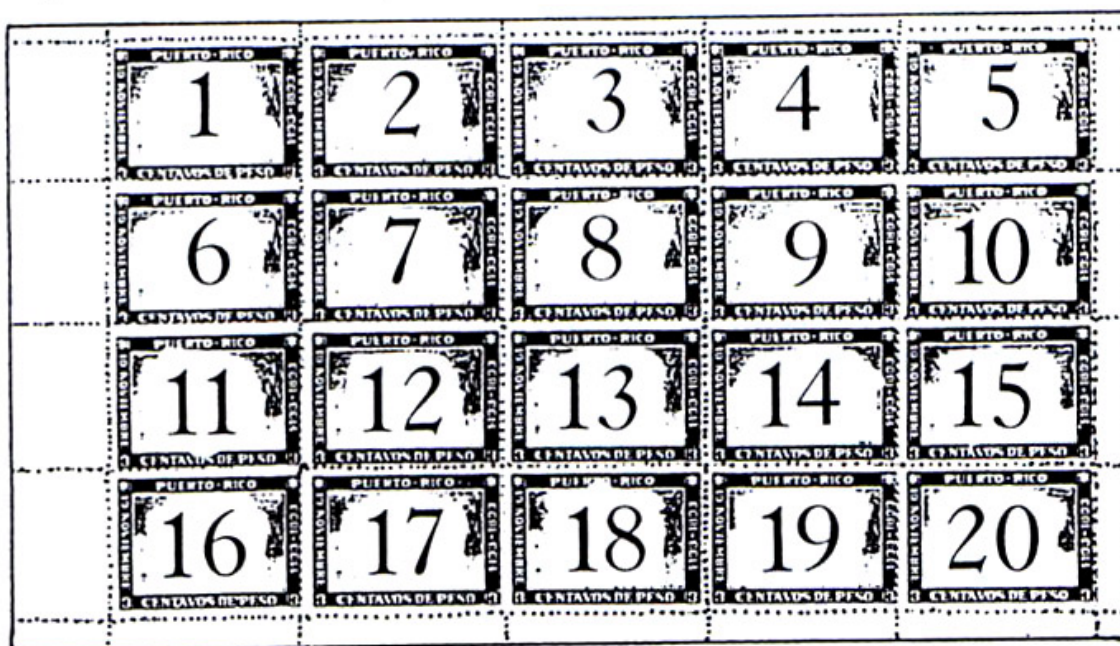
In hoofdstuk III wordt een zeer gedetailleerde beschrijving gegeven van de zegel die ontworpen is door Fernando Schluter, van het lithografische drukprocede en de overige uiterlijke kenmerken.

Naast een beschrijving van de details van de afbeelding op de zegel worden bijzonderheden gemeld over de creme-witte papiersoort (normale dikte zonder watermerk), de gom, de perforatie (12), het formaat, velrandbijzonderheden, etc.

Tenslotte wordt nog gemeld dat geen complete vellen van 20 zegels meer bekend zijn.

Hoofdstuk IV is feitelijk het resultaat van de studie; hieruit blijkt dat het de schrijver gelukt is om met het beschikbaar gestelde filatelistische materiaal een reconstructie van de plaat te maken. Een voor een worden de 20 typen, hun positie op de plaat en de identificatie karakteristieken beschreven en (in kleur !) getoond aan de hand van de afgebeelde details. aan de hand van de afgebeelde zegel en afgebeelde details. Het overzicht is zo duidelijk dat niemand de praktische bruikbaarheid zal ontkennen.

In hoofdstuk V wordt ingegaan op drukproeven, vermeende herdrukken en mogelijke nadrukken. Het begint met een vertaling van een deel van de in 1894 in Duitsland verschenen (Friederich) catalogus van Spanje en overzeese gebiedsdelen; hierin staat o.m. vermeld dat de niet verkochte zegels van de uitgifte ten onrechte niet zouden zijn vernietigd. Voorts citeert men een publicatie van een filatelist uit Mayaguez die stelt dat de gehele eerste druk (?) door een Engels bedrijf gekocht is waarna er een tweede druk (met dezelfde plaat) gemaakt zou zijn, terwijl het gebruik van de zegel zou zijn verlengd tot 31-12-1893. Het bewijs van deze bewering kon niet worden geleverd.

Vervolgens worden de reeds hiervoor genoemde, in 12 verschillende kleuren gedrukte proeven beschreven en getoond waarbij gemeld wordt dat er 20 exemplaren (1 vel van iedere proefdruk zegel) gemaakt zijn die verdeeld zijn door Prats onder zijn filatelistische kennissen in PR en Spanje. Ook wordt gemeld dat er

nog 6 andere drukproeven met een anderssoortige inscriptie bestaan zouden hebben, maar het bewijs hiervoor is eveneens nooit geleverd.

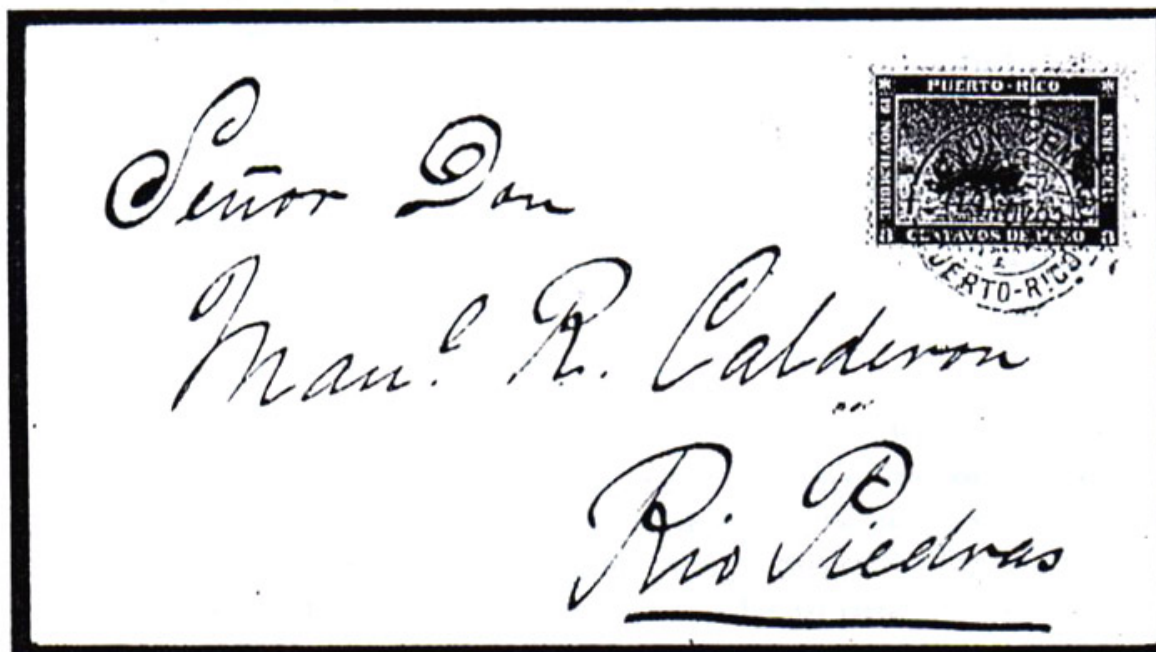
Tenslotte wordt de mening van Roger B. Preston (USA) aangehaald, een bekende expert op het gebied van de koloniale zegels van Spanje. Hij zou (in 1942) hebben gemeld, dat de hiervoor geciteerde filatelist uit Mayaguez, die het verhaal over de vermeende herdruk heeft verspreid, de bekende Prats moet zijn geweest. Volgens Preston heeft Prats een copie van de plaat gemaakt voordat het origineel werd vernietigd. Met deze copie zouden later herdrukken zijn vervaardigd "om uit de kosten te komen".

De vraag naar de zegel (en dus naar wordt aangenomen, ook naar eventuele na- of herdrukken) was, zoals nog zal blijken, enorm groot. Vast staat wel, dat er herdrukken zijn gemaakt. De karakteristieken hiervan luiden:

- beter gedetailleerd dan de 1e druk;
- iets helderder van kleur donkergroen;
- gedrukt op veel dunner papier;
- een donker cremekleurige gom;
- een perforatie van $11\frac{3}{4}$.

Hiervan zijn geen gebruikte exemplaren bekend

In hoofdstuk VI wordt ingegaan op variëteiten en fouten. De enig bekende variëteit is een kleurafwijking; 1 op de 10 zegels is iets helderder donkergroen.

De enig bekende fout is een verticale dubbelperforatie van de zegels in de posities 2, 7, 12 en 17 (die recht onder elkaar zitten op een vel), waarvan er 1 bekend is op brief en 2 los.

In hoofdstuk VII wordt het postale gebruik van de zegel nader toegelicht.

Gebleken is dat de verkoop van de zegel (door de Administracion Central de Contribuciones y Rentas) niet via alle postkantoren heeft plaatsgevonden, maar alleen via enkele grote.

Uit een krantenartikel van zaterdag 18-11-1893, de enige dag van verkoop, blijkt dat de belangstelling voor de loketten in San Juan zo groot was dat de verkoop werd gelimiteerd tot maximaal 2 zegels per klant maar dat de postkantoren desalniettemin al om half 10 's morgens waren uitverkocht. Nog de zelfde dag werden de zegels (van nominaal 3 centavos) al verhandeld voor 15 centavos per stuk, een klein fortuin in die dagen. Als dit waar is, is het waarschijnlijk dat er ook verkoop via andere niet officiële kanalen heeft plaatsgevonden, aangezien er enkele grotere veldelen bekend zijn.

Ook zijn lang niet alle zegels in het postverkeer gebruikt; naast ongebruikte exemplaren zijn namelijk partijenafstempelingen bekend.

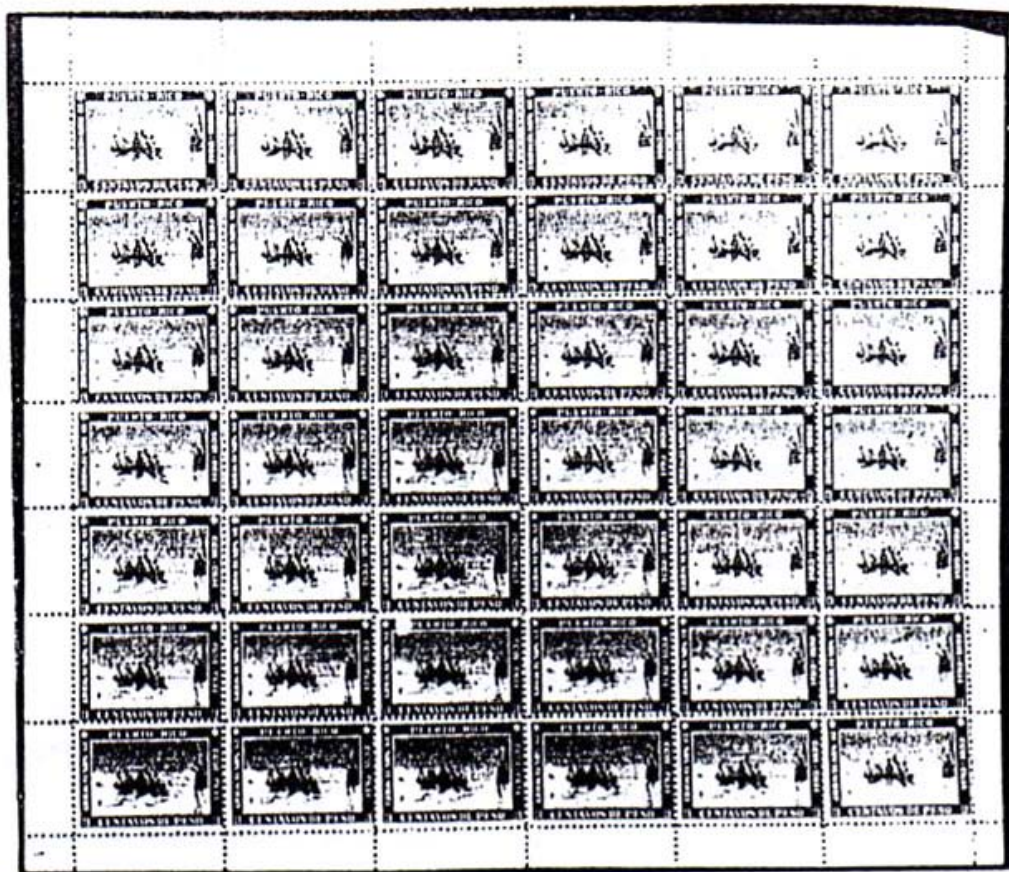
In het boek wordt voorts een opgave gedaan van alle bekende plaatsen waar afstempeling heeft plaatsgevonden en er wordt gemeld dat nagenoeg alle afgestempelde zegels gedateerd zijn op 19-11-1893 (de enige dag van geldigheid).

Tenslotte wordt nog gemeld dat er enkele gevallen bekend zijn waar een proefdruk exemplaar gebruikt is voor postale frankering, terwijl ook 3 gevallen bekend zijn van frankering met deze zegel naar een bestemming buiten het eiland (1x New York en 2x Parijs) hetgeen uitdrukkelijk niet was toegestaan.

Tenslotte wordt in **hoofdstuk VIII** een overzicht gegeven van de vervalsingen die bekend zijn (met afbeeldingen van de 5 typen) en een beschrijving van de karakteristieken.

De vervalsingen zijn niet gemaakt om de frankeergelden uit te sparen aangezien dat niet loonde doordat de zegel maar 1 dag geldig was voor postale frankering. Blijkbaar was het alleen de bedoeling om filatelisten te benadelen hetgeen door de grote vraag (o.m. vanuit Europa) goed gelukt is.

De vervalsingen komen uit vellen van 42 zegels (7 rijen van 6 stuks, er zijn nog enkele hele vellen bekend) die waarschijnlijk

in de 20-er jaren in Duitsland gedrukt zijn en die in die tijd o.m. in de USA veel zijn verhandeld (en waarvan een deel is voorzien van een (vervalst?) certificaat van echtheid).

Omdat het buiten het kader van de studie valt wordt in het boek volstaan met de gedetailleerde opsomming van de karakteristieken per type vervalsing die bestaan uit o.m. afwijkende tandingen (veelal $11\frac{1}{2}$), kleuren en stempels.

Tot zover dit boek. Het is duidelijk dat veel vragen over deze zegel worden beantwoord maar dat net zoveel vragen, die in dit boek worden opgeworpen, onbeantwoord blijven. Zo zal het wellicht nooit duidelijk worden welke rol de heer Prats nu echt heeft gespeeld. Dit Spaanstalige boek laat zich goed lezen en is alleen al van harte aan te bevelen wegens de vele opgenomen en veelal in kleur afgedrukte illustraties. Het boek is in 1991 verschenen bij uitgeverij Edita Casa del Sello te Madrid, prijs PTA 3.600, ISB• nummer 84-604-1092-7 en o.m. te bestellen via de firma Llach te Barcelona.

Hans Vinkenburg